

MİLLİ MÜCADE DÖNEMİNDE TÜRK- YUNAN LOJİSTİK SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI *

Murat KÖYLÜ **

ÖZ

1919 yılında başlayan Türk Kurtuluş mücadelesi, her yönüyle izlenmeye ve değerlendirmeye değer bir sistem ve yönetimler bütünüdür. Bu sistemler içinde en önemli faktörlerden biri, orduyu tekrar savaşıma güç ve yeterliliğe ulaştıracak her türlü ikmal maddesinin belirli bir düzen içinde sağlanması yönetimidir. Ordunun taarruza hazırlanmasında en önemli faktörlerden biride temel ihtiyaçları karşılayacak ve tekrar savaşıma gücünü sağlayacak ikmal maddelerini sağlamak gerekmektedir. Yıllarca savaşmaktan yorulmuş ve tükenmiş bir orduyu tekrar silah, malzeme ve yiyecek konusunda teçhiz etmek ve idamesini sağlamak ta kolay değildi. Karşısında ise İngilizler tarafından desteklenen Yunan Küçük Asya ordusu vardı. Bu iki ordunun karşılaşması zor olduğu kadar imkânların ve ikmalin oranıyla da doğrudan ilgiliydi. Bu çalışmayla, Milli Mücadele Döneminde, yaşanan tüm zorluklara rağmen, büyük bir zafere imza atan savaşanlar kadar, onları destekleyen lojistik sistemin kurulması ve işletilmesi, dönemin en iyi lojistik sistemiyle desteklenen Yunan Küçük Asya Ordusu'nun lojistik sisteminin, her iki ordunun dönemin askeri ve sivil basılı kaynaklarından faydalanılarak, değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmeye, lojistik sistemlerin doğru yapılanması ve uygulanmasının orduların zaferlerinde ki tarihsel gerçeklik ortaya çıkartılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Türk Ordusu, Yunan Ordusu, Lojistik Sistem

COMPARISON TURKISH- GREEK OF LOGISTICS SYSTEMS DURING THE NATIONAL STRUGGLE

ABSTRACT

Turkish liberation struggle started in 1919, worth of every aspect to be followed in and the evaluation a whole system and governments. One of the stand -up factor within this system, the provision was in no particular order management that all kinds of replenishes of army fighting power and competence to deliver again. In preparing to attack the military in one of the most important factors must ensure that supply material to meet their basic needs and to provide power to fight again. It was not easy ensured and maintenance to tired of over years of war and depleted army weapons, supplies and food. Against there was a Greek army in Asia Minor that is supported by the British. As it is difficult to compare the two armies directly concerned with opportunities and the replenishment rate. In this study, during the national struggle, despite all the difficulties experienced as signing up fighting a big victory that establishment and operation of the logistics systems that support them, the term of both military and civilian army benefiting from printed sources evaluation was made. This reckoning is intended to elicit of the correct structuring of the logistics system and the implementation of the military victory of historical authenticity.

Key Words: *National Struggle, Turkish Army, Greek Army, Logistics System*

* Bu çalışma, Yrd. Doç. Dr. Murat Köylü 'ye ait, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü'nde 2006 yılında hazırlanan "1919-1922 döneminde Türk ordusu ikmal sistemi ile Yunan ikmal sisteminin karşılaştırılması" adlı doktora tezi çalışmasından üretilmiştir

** Yrd. Doç. Dr. Toros Üniversitesi, İ.İ.S.B.F, UTL Bölümü, MERSİN. murat.koylu@toros.edu.tr
Bu makale iThenticate sistemi tarafından taranmıştır.

GİRİŞ

Yenilgi, 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkesinde açıkça görülüyordu. Tam bir teslimiyet antlaşmasıydı. Yedinci maddesi ile müttefik devletlere büyük bir hareket serbestisi sağlıyor, yenik olan Osmanlı ülkesini her türlü işgale hazır hale getiriyordu.

Yirmi beş maddeden oluşan bu anlaşmanın 24. Maddesi, doğudaki altı ilde (Ermeni azınlığın yaşadığı Erzurum, Van, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ ve Sivas) bir karışıklık çıktığında Müttefiklere buraları işgal hakkı tanıyordu. 5. Maddesinde ordu terhis ediliyor, 20. Maddesinde silah ve cephanesi elinden alınıyordu. Aslında, İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya) bu paylaşımlarını, Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girmeden sonra bir kavga çıkmaması için yıllarca önceden gizli görüşmelerle başlamış ve bu pazarlıklarla herkesin payı belli olmuştu.

İlk gizli antlaşma Rusya ile İngiltere ve Fransa arasında 10 Nisan 1915 Boğazların Rusya hâkimiyetine verilmesi olmuştu. Her ne kadar Fransa ve İngiltere bu tarihten sonra Çanakkale'de büyük bir yenilgi tatmış olsalar da sözlerinde sadıktılar.

İtalya'yı savaşa razı edebilmek için bile Osmanlı topraklarını kullanmaktan çekinmemişlerdi. Ruslarla yaptıkları anlaşmadan 15 gün sonra Londra'da imzalana gizli bir anlaşma ile İtalya'nın Trablusgarp (Libya), 12 Ada'lar üzerindeki hâkimiyetlerini kabul etmişler ayrıca Antalya ve çevresini de işgal edebileceğini öngörmüşlerdi.

Sıra İngiliz ve Fransızlara gelmişti. Sekiz ay sonra 3 Ocak 1916'da yapılan gizli anlaşma (Syket-Picot Anlaşması) gereğince, Akka'nın kuzeyinden başlayarak şimdiki Lübnan ve Suriye, ayrıca Adana ve Mersin Bölgeleri Fransa'nın, Bağdat-Basra arasında ki Güney Irak topraklar İngiltere'nin payına düşüyordu.

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'da bu paylaşımlardan haberi vardı. Başkanın özel temsilcisi Albay House, bu konuların görüşüldüğü İngiliz Savaş Kabinesinin Şubat 1916 ayında yapılan gizli toplantısından sonra günlüğüne şunları yazar: "Türkiye'yi hem Asya'da, hem de Avrupa'da neşe içinde paylaştık." (Artuç, 2001:8)

Mondros Mütarekesi'nden sonra yıllar önce planlanan bu paylaşım uygulamaya konulmuştu. Rusya'nın 1917 Ekiminde devreden çıkması paylaşılacak mirası İtilaf Devletleri tarafında paylarını artırmıştı. Ancak İngiltere, güçlü bir İtalyanların Ege Bölgesine yerleşmesine karşıydı. Onun için önemli olan kolayca isteklerini yapabilecek kukla bir devlet olmasıydı. Bunun için de, iç sorunlarıyla bunalan ve itibarını yitiren, Yunan Hükümeti ideal gözüküyordu. Başına geleceklerinden habersiz Yunan Başvekili Batı

Anadolu Macerası, o günlerde tam bir kurtuluş ümidiydi.

Yolun sonuna geldiği düşünülen Türk Milleti için istiklalin sağlanması için silahlı bir mücadele şarttı. Silahlı mücadele için ise top yekûn bir hazırlık ve taarruzu gerektirmekteydi. Taarruz için;

- Milleti hazırlamak
- Millet meclisini hazırlamak
- Orduyu hazırlamak lazımdı (Atatürk, 1970:393)

Bu çalışmanın amacı; yıllarca süren savaşlar sonucunda yorgun ve yoksul düşen bir milletin, bağımsızlık yolunda vereceği bu savaşa milletçe topyekûn hazırlıklarını ve zafere giden yolda çekilen tüm güçlüklerle rağmen ordularının ikmalini sağladığını göstermek ve ayrıca, görünürde İngilizlerin Batı Anadolu`da Türklere karşı jandarmalığını üstlenen ama asıl amaçları, burayı işgal ederek Büyük Yunanistan kurma hayali peşinde koşan Küçük Asya Ordusunun Anadolu Bozkırlarında çektiği ikmal sıkıntıları ve güçlüklerini anlatarak, savaşı kaybetme nedenlerini ortaya koymaktır.

Dönem içinde Türk ve Yunan ikmal usul ve esasları da incelenerek karşılaştırılmıştır. Bu inceleme neticesinde; cephe kazanılan zaferin aslında cephe gerisinde yapılan hazırlıklar ve desteğin bir eseri olduğu ortaya çıkmıştır. İngiliz desteğine rağmen, Küçük Asya ordusunun; Anadolu içlerine doğru ilerledikçe artan ikmal mesafesi ve lojistik ihtiyaçları karşılamaktan yoksun bir sistem ile yorgun bir ordu ve eski teknoloji silah araç, gereç ve mühimmatla yetersiz ikmal ve bakım desteği ile işgal uzadıkça moralin bozulması sonucunda zamanla kaçınılmaz sona nasıl gelindiğini ortaya koymaya çalışılmıştır.

1. MİLLİ MÜCADELE`NİN BAŞLANGICINDAN İTİBAREN LOJİSTİK HAZIRLIKLAR

İzmir`in işgaliyle birlikte tüm yurttaki her kesimde tepki ve direnişler baş göstermeye başlamıştı. Halk, yöresel kurtuluş çareleri düşünüyor, dernekler (Trakya ve Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Derneği, Reddi İlhak, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Derneği vs.) ve ulusal direniş örgütleri kuruluyordu (Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey gibi).

Ordunun terhis edilmesiyle, emekli edilen subaylarla, kışlalarda bir avuç asker başında kalmış subaylar ve askerler esarete karşı bölgesel olarak çalışmaya başlamışlar ve direniş gurupları, çeteleleri kurmaya başlamışlardır. Kuvayı Milliye işgale karşı kendiliğinden halkın toplumsal bir içgüdüyle birbirinden bağımsız olarak başlayan bir hareket olarak ortaya çıktı.

Bu hareket, çeşitli saldırılar, can ve yurt tehlikeleri karşısında halkın kendi içinde beliren bir savunma çabasıdır. Bu çaba, yöresel veya böl-

gesel davranışlar, silahlanmalar, gruplaşmalar ve direnişler şeklinde, 1919 Haziranı ile 1920 sonları arasında Milli Mücadelenin anılarına karışır. Bu hareketler, bazen kahramanlık sahneleri kaydetmiştir. Bazen, Çerkez Ethem, Demirci Efe hareketlerinde görüldüğü gibi, sonunda kendi içinde bozularak, soysuzlaşarak kendi kendini yemiştir. Güney cephelerinde, mesela Gaziantep`te ise bütün ölçüleri aşan yüceliklere ulaşarak bir destan şeklinde İstiklal Savaşı tarihine mal olmuştur... (Aydemir, 1999:140)

Bir teşkilat fikri olarak Kuvayı Milliye, ilk formülünü Erzurum Kongresi Beyannamesinin ikinci maddesinde buldu:“Kuvvay-ı Milliye`yi amel ve irade-i milliyeyi hâkim kılmak esastır”. Bu formül, doğrudan doğruya Mustafa Kemal`indir. Bu formül ve karar Anadolu`da açık kesin ve milli ölçüde bir teşkilatlanma fikrini ortaya koyar (Aydemir, 1999:140-141).

İzmir işgali sırasında İzmir`de 56. Tümen`in 174 ve 173. alaylarından ancak birer tabur ve birer süvari bölüğü vardı. Mütarekeden sonra kaçaklar yüzünden alaylarda ortalama 600 silah bulunuyordu. Müstahkem mevki topçu kuvvetleri ise yok sayılacak kadar azdı (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1967, 45-46).

Ayvalık bölgesinde 172. Alay Komutanı emrinde az sayıda asker vardı. Ayrıca Kuvayı Milliye birlikleri kurulmakta idi. Bu bölgedeki 172. Alay Komutanı Yarbay Ali (Çetinkaya) ihtiyaçlarını en yakın depolardan ve 61. Tümeden sağlamaya çalışıyordu (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1967: 46).

Karargâhı Bandırma`da bulunan 61. Tümen Süvari Alayından 311 Alman piyade tüfeği, bu tüfeklere ait 38 sandık cephaneye ve 350 adet el bombası alındı. Bu silahlar ve cephaneler Balıkesir`e gönderilecekti. Gönderilme işi Burhaniye Reddi İlhak Heyetinden Ali Osman Bey`e verilmişti. Halktan alınan arabalarla 21/22 Haziran 1919 gecesi yola çıkarıldı. Bu silah ve cephanenin, Ali Bey tarafından Balıkesir yerine Burhaniye`ye götürüldüğü anlaşıldığından bunların dağıtılmayarak korunması Ayvalık Bölge Komutanlığına bildirildi (Gen. Kur. ATASE Arşivi No. 6 /3324, Dlp. 7, G.2, Kls. 396, Dos. 6, F. 1, 2). Kuvvay-ı Milliye`nin ihtiyaçlarının karşılanması için 2500 Rus tüfeği ve cephanesi yerine, Burhaniye`ye Alman tüfeği verildi (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1967: 49).

Soma Bölgesi Komutanı olan 188. Alay Komutanı Albay Akif, milis teşkilatı ile müfrezelerdeki düzeltme, yönetme ve işe hizmetlerinin iyi bir şekilde yürütme hususunda ki çarpınmalarına karşılık bu hizmetlerin başarı ile yürütülmesi mümkün olmadığından müfrezeleri sevk ve idare edecek birkaç üstün nitelikli subayın gönderilmesini kolordudan istedi.

Albay Akif, beraberinde getirdiği 150 tüfeği 14 Haziran 1919 gü-

nüne kadar Soma`da örgütlenen milislere verdi. Öte yandan Balıkesir`den gönderilen 48 milis erine silah verilmemiş, Balıkesir`de mevcut tüfeklerden 300 adedinin komutanlığa gönderilmesi arz ve teklif edilmişti (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1967: 51-52). İstanbul Hükümeti Genelkurmay Başkanı bulunan Cevat Paşa; 1919 yılı Haziran ayında, Bergama ve Ödemiş`deki silah ve cephane depolarının güvenlik içinde bulunan yerlere taşınmasını emretti.

Salihli Bölgesinin komutanı Jandarma Binbaşısı Tahir idi. Kuvvay-ı Milliye birliklerinin ayrıca kendi komutanları vardı. Bölgedeki Kuvayı Milliye birliklerinin lojistik desteği, önceleri 14. Kolordu, Alaşehir ve yerel olanaklardan sağlanmaktaydı. Sonraları 23. Tümence ve Afyon depolarından ikmaline girişildi. Lojistik destek sırasında askeri makamlar, milli heyetler ve halkın yardımı, diğer bölgelerde olduğu gibi sürmüştür (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1967: 55).

Antalya`nın 25 km kuzeyinde Bademağacı köyündeki depoda piyade ve topçu cephanesi bulunmaktaydı. İtalyanların Antalya`dan içeri doğru sarkmaları ve bu depoyu işgal etmeleri beklendiğinden, 57. Tümen Komutanı Albay Şefik (Aker) 7 Nisan 1919 günü Bademağacı köyüne geldi. Bucak müdürü ve köy ileri gelenlerinin yardımlarıyla depodaki mühimmat Burdur`un Çeltimci köyüne götürüldü. Vatansever köylüler 200`den fazla öküz arabasıyla depodaki malzemeyi taşıdılar. Bu mühimmat daha sonra Yunanlılara karşı kullanıldı (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1975: 91).

Mücadelelinin başlamasından itibaren Kuvvay-ı Milliye erleri, tümen birliklerinin iâşe kuvvesine alınarak iâşe ediliyorlardı. Özellikle bunlar çarpışma ve muharebeler dışında kalan zamanlarda sürekli olarak toplu bulduklarından ve köyleri de yakın olduğundan iâşede zorluk çekilmedi. Aydın muharebelerinden sonra 57. Tümen Bölgesini teşkil eden sancak, ilçe, bucak merkezlerinde kurulan milli heyetlerin sayısı artıkça cepheye çok sayıda milli kuvvetler ve düzenli ordu erleri gelmeğe başladı. Şüphesiz, bunların iâşe edilmeleri ve giydirilmeleri önemli bir problem idi. Tümen depolarından silahlandırılmakta olan bu erlerin iâşeleri için 57. Tümenin mali gücü yetersizdi. Ekmeklik ve yemeklik tahılın sağlanması paraya bağlı idi. Böyle olağanüstü bir zamanda para konusunu çözümlenmek, önemli bir konu idi. Bu yönden hareket eden 57. Tümen Komutanı bütün sorumluluğu üzerine alarak Duyunu Umumiye`nin tüm protesto ve şikâyetlerine rağmen Duyunu Umumiyeye devredilmiş olan aşarı, levazım makbuz ve tutanakları karşılığında ambarlardan aldırılmış, bu sayede gerek düzenli ordu birliklerini ve gerekse Kuvvay-ı Milliye`nin yiyecek ve yem ihtiyacı sağlamıştı (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1975: 99). Temin edilen ekmeklik tahıl önce Denizli Milis Heyetine, sonra merkez heyeti, Tümenenden verilen

makbuz karşılığı devredilmekte ve merkez heyetince de Denizli` de bir fabrikada öğütülmekteydi. Et ve yiyecek maddeleri milli heyetlerce, merkez heyetinden yapılan bildiri ile kendi bölgelerinden ya satın alma veya adaletli bir oran içinde milli yükümlülük sağlanmakta idi (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1967: 61).

Hükümet merkezinin (İstanbul) sadece tümen birlikleri için gönderdiği havalelerin hazineden alınmasına imkân bulunmadığından, düzenli ordu birliklerinin de iaşesinde zorluklarla karşılaşıyordu. Bu yüzden düzenli ordu birlikleri de aynı Kuvayı Milliye gibi heyeti milliye idare heyetince iaşe edildiler. Milli heyetlerin lağvı tarihi olan 1920 yılı sonlarına kadar bir buçuk yıla yakın bir süre ileri ve geri hizmette çalışan 8-10 kadar birliğin iaşesinde temsilciler heyeti ve milli heyetin gösterdiği üstün başarı ve düzenlilik takdire değerdi. Erler ve hayvanlar iyi beslenmişlerdi. Bu arada halkın samimi sevgisini kazanan subaylara da iaşe masrafları ve maaş zammı verilmişti. Kuvayı Milliye ve düzenli ordu kuvvetlerine ayakkabı, çamaşır ve bir miktar elbise milli teşkilat sayesinde sağlandı. Nazilli` de bir kundura yapımevi ve bir dikimevi kuruldu. Bu yapımevleri merkez heyetinin levazım şubesi emrinde olarak durmadan çalıştılar, oldukça ihtiyacı karşıladılar (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1975: 101).

Kuvay-ı Milliye`nin mali kaynakları: Savaşın başlangıcında Kuvayı Milliye bir halk örgütü olarak doğup geliştiği için, ihtiyaçlarında halk tarafından karşılanması gerekmiştir. Bu durum ise halkın iki ayrı vergi yükünün baskısı altında kalmasına neden olmuştur. Bir yandan İngiliz güdümündeki Osmanlı Hükümeti ile Duyunu Umumiye ve Tütün Rejisi vergi toplarken bir yandan da Kuvay-ı Milliye`nin ihtiyacı için halktan para ve mal toplanmıştır. “Nakdi ve Ayni Teberru” (Para ve Mal Bağışı) adı altında halk, isteneni vermek zorunda kalmıştır. Kimden ne zaman ve ne miktarda bağış isteneceği Kuvayı Milliye komutanları ile Müdafaa-ı Hukuk ve Redd-i İlhak kuruluşlarının temsilcileri saptamışlardır (Müderrişoğlu, 1981: 34) .

Mütarekeden sonra (30 Ekim 1918) terhis edilen askerlerin çoğunluğu işsiz güçsüz olarak İstanbul`da yaşamaya başlamışlardı. Oysa Anadolu büyük mücadele için Anadolu`da eli silah tutan veya tutmayan herkese ihtiyaç vardı. Başlangıçta Anadolu`ya geçmek isteyen vatanseverler İzmit üzerinden Ankara`ya ulaşmaya çalışıyorlardı. Ancak İngilizler bu geçişi fark etmeleri üzerine İzmit ve yöresi için her türlü önlemi almışlardı. Bu nedenle İstanbul`dan Ankara`ya ulaşmak isteyenlerle ve özellikle İstanbul`da bulunan kışla depolarındaki kaçırılan silahlar için, İnebolu ayrı bir önem kazanmıştı. Bağımsızlığa giden yolun başlangıç noktası olması İnebolu`nun önemini artırmıştı. Yörede ekonomi canlanmış, oteller, konukevleri taşıma

hizmetleri çoğalmış, geliri yol boyunca parasız kalanlara verilmek üzere askerler tarafından işletilen sinemalar açılmıştır (Özdemir, 2001:5-6).

Ankara yolculuğu Küre Dağlarını geçtikten sonra Kastamonu üzerinden yapılıyordu. İnebolu-Kastamonu arası, o günlerin en popüler taşıma aracı kağnı ile altı gün sürüyordu. Kastamonu`da İnebolu gibi sosyal ve ekonomik canlanmayı yaşıyordu. Ulaşım belli bir disiplin ve düzen içinde gerçekleştirilmiştir. Deve, katır, kağnı olmak üzere üç tür taşıma kafileri kurulmuştu. Kuvayı Milliye tarafından, orduya malzeme taşımak için Dünya`da ilk kez “ Kağnı Komutanlığı” kurulmuştur (Özdemir, 2001:6). Kimileri öküz olmadığı için ineklerin koşulduğu 40-50 kağnıdan oluşan kağnı kollarını askerlik çağında olmayan çocuklar, yaşlılar ve kadınlar yönetmiş, bu kolların güvenliğini ise bölge komutanlığının görevlendirdiği korumalar yapmışlardır. Bu korumalar hapishanelerden çıkartılan yurt savunmasında görev verilen eski tutsaklardan seçilmişti.

Bu kolların kutsal olmasının en büyük sebebi, cephaneleri korumak için kendilerini, çocuklarını feda eden köylü kadınların varlıkları idi. Kastamonu`dan sonraki durak Çankırı idi ve buraya üç günde ulaşılabilirdi. Yaylı arabalar İnebolu-Ankara arasını (344 km) 8-10 günde, 1921 yılından itibaren hizmete giren otomobiller ise iki günde alabilmişlerdir.

İstiklal yolu, sadece insan taşımak için değil, silah ve malzeme taşımakla da Kurtuluş Savaşına önemli katkıda bulunan bir yoldu. Silah ve malzemenin İstanbul`dan gelmesinden sonra İnebolu`nun küçük koylarında İnebolulu balıkçı teknelerinden faydalanılarak karaya çıkartılmış, her yaşta insan gücüyle Ankara istikametine taşınmıştır.

Ancak, her tarafta kol gezen eşkiyanın varlığı nedeniyle, istiklal yolunun çok güvenilir olduğu söylenemezdi. Bu yol güzergâhında, kamyon ve yolcuları Ankara`nın 15 kilometre ötesinde soyuldukları olmuştur (Atay, 1996: 108). Bu da ancak, devlet idareciliği, emir ve komuta kudret kabiliyeti en sıkışık durumlarda en iyi kararları verebilecek üstün niteliği bulunan ve bu güne kadar Meclis Başkanlığı görevini yapmakta olan Mustafa Kemal Paşa'yı ordunun başına getirmekle mümkün olacağı günün konusu halinde idi. Nihayet, 5 Ağustos 1921 günü Meclis kararı ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin başına Meclis yetkisi ile Başkomutan olarak tayin edildi.

Bu tarihten sonra Başkomutanın bütün emirleri kanun hükmündeydi. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa Ankara'da Başkomutanlık karargâhını teşkil ettikten sonra ilk iş olarak ordunun lojistik işlerini öncelikle ele almış, daha o zaman topyekûn savunma prensiplerini tasarlayarak bir plan hazırlamıştı. Bu plan esasları dâhilinde bir-iki gün içinde yoğun bir çalışma ile 7-8 Ağustos 1921 günleri Tekâlifi Milliye (Harp Yükümlülüğü) emirleri adıyla birbiri ardına on emir yayımladı (Müderrişoğlu, 1981: 39).

Türk Ulusunun karakterini çok iyi bilen Başkomutan bu emirlerinde, Türk Ulusunu orduya hizmet etmek üzere yükümlü kılıyordu. Bu emirlerin yayınlanmasından sonra da bütün yurttan yoğun bir çalışma başlamış, evlerde dükkânlarda ve atölyelerde kurulan küçük işyerleri faaliyete girmişti. Bu küçük tezgâh ve makinelerden çıkan sesler daha o günlerde sanki Sakarya zaferinin müjdecisi olmuşlardı. En fakirinden zenginine kadar bütün millet varını yoğunu ordusuna hediye ediyordu.

Bu emirler esasına göre memleket çapında kurulan Ulusal Yükümlülük Komisyonları, Aralıksız geceli gündüzlü çalışmak suretiyle yiyecek, giyecek, silah ve taşıt aracı toplamaya muvaffak olmuşlardı (Müderrişoğlu, 1981: 40-41)

Komisyonların bu çalışmalarına özellikle Büyük Türk Milleti en üstün bir anlayış göstermek suretiyle varını yoğunu ordusu, dolayısıyla, Türk Milleti ve vatanının kurtulması yolunda yarış yaparcasına orduya terk etmişlerdi.

Tablo 1: Ulusal Yükümlülük Komisyonlarınca başlangıçtan itibaren Kasım 1921 ayı sonuna kadar toplanan maddelerinin cins, miktar ve fiyatları (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1975: 118-119).

Malzeme Cinsi	Fiyatı(Kuruş)	Miktarı
Yemeni	160	9.940 çift
Pamuk	140	14.631 kg.
Yün	20	119.329 kg.
Tiftik	20	280.410 kg.
Boş çuval	35	138.891 adet
Karavana bakraç	180	5.194 adet
Urgan	60	9.356 adet
Urgan	75	9.891 kg.
Su kovası	200	1.950 adet
Ekmek sacı	300	1.123 adet
Saç levha	90	4.133 kg.
Yular	30	19.090 adet
Gebre	15	1.834 adet
Kaşığı	15	311 adet
Belleme	120	995 adet
Kolan	27	975 adet

Yem torbası	65	1.862 adet
Hayvan çulu	350	660 adet
Çeşitli semer	520	160 adet
Çeşitli nal	100	13.032 kg.
Çeşitli nal	25	27.251 adet
Çeşitli mih	90	2.055 kg.
Çeşitli mih	1	262.012 adet
Ağaç kundura çivisi	35	3.985 kg.
Kundura çivisi	42	1.132 kg.
Kunduracı ipliği	220	420 kg.

3.905.060 kg. 390.560 baş, her biri tahminen on kg. keçi, koyun; 95.350 kg. 1.907 baş her biri tahminen 50 kg. sığır. Yiyecek ve giyecek maddelerine bakılacak olursa oldukça kabarık bir yekûn tutmakta olduğunu görürüz. Örneğin: Yiyecek maddeleri 100.000 insan ve 30.000 hayvanı yaklaşık olarak 20 - 30 gün besleyecek miktara yükselmiştir (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1975: 121). Giyecek maddelerine gelince; bunlardan don, gömlek, mintan, çarık, çorap gibi olanlar bağış olarak verilmiş ve bir ay içinde büyük bir yekûn tutmuştur. Tekâlifi Milliye (Ulusal Yükümlülük) Komisyonlarının kurulması ve bu nedenle yapmış olduğu büyük yardımlar çok isabetli ve ileri bir görü-şün sonucu olduğu açıkça görülmektedir.

4. 5. ve 10. Kolordulara bağlı askerlik kurulları bölgesinden Tekâlifi Milliye emri gereğince % 20 miktarında taşıt aracı alınması emredilmiştir.

Tablo 2: Adı geçen askerlik daire bölgelerinde % 20 mevcudu ile alınan mik-tarları (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1975: 122).

Cinsi	% 20 Miktarı	% 20 den Alınan
Öküz ve manda arabası	2.518	2.362
Kağrı arabası	20.599	14.738
Yaylı at arabası	47	34
Öküz ve manda	56.031	38.434
Eşek	28.357	17.522
Binek, koşum	3.427	2.072
Mekkâre ve katır	6.081	3.975

Deve	3.240	2.334
Çift atlı araba	573	396
Tek atlı araba	25	20 idi.

Görülüyor ki, taşıt araçlarının da büyük bir kısmı toplanmış ve ordu hizmetine verilmişti.

Ulusal Yükümlülük Emirlerinde de açıklandığına göre alman bu taşıt araçlarına her ne kadar para verilmemişse de ilerde parası ödenmek koşuluyla mal sahiplerine kuruşlu senetler verilmişti. Hükümetin yalnız % 20'lerden toplanan taşıt araçlarına olan borcu 3.324.596 lirayı bulmuştu (Müderrişoğlu, 1981: 48).

Silahlar: Toplanması istenen silahlar da küçümsenmeyecek bir miktara ulaşmıştı. Toplanan çeşitli cins silahların miktarı 4.208 adet idi. Bunları o gün-kü fiyatlara göre kıymetlendirmek gerekirse 63.120 lira tutmakta idi (Müderrişoğlu, 1981: 49).

Sakarya Zaferinden sonra, nihai zaferi kazanabilmek için, en az onun gücüne yakın bir güce sahip olmak gerektiği ortaya çıkmıştı. Yunanlıların gücüne yakın bir güce sahip olabilmek için ise Sakarya sonrasındaki ordumuzun mevcut insan ve ateş gücünün iki kat artırılması gerekiyordu. Oysa Anadolu'nun kaynakları Sakarya Muharebesi öncesinde ve uzun süren muharebe süresince son kurşuna kadar zorlanmış; Türk ordusu karşılıklı tükenmeme yarışı halini alan muharebeyi kazanmış, buna karşılık Anadolu kaynaklarını tüketmiş bulunuyordu. Şimdi, hem Sakarya'nın kayıplarını karşılamak, hem de ordunun gücünü iki kat artırmak zorunluluğu ile karşı karşıya bulunuluyordu.

Çekilen mali sıkıntılar göz önünde tutulduğunda, gelir artırmak için girişilen çabaları ve bütçe işlemlerini değerlendirmek daha kolay olacaktı. Genel seferberliğin ilanı ile silahlaltına yeniden alınan yüz binlerce savaşıncının yedirilmesi, giydirilmesi ve silahlandırılması, yeni gelir kaynaklarına ihtiyaç gösterilmektedir. Anadolu'nun mali yükümlük sınırlarını aşmış olması yeni gelir kaynaklarına yönelmeyi önlemektedir. Büyük Millet Meclisi ve hükümet yurdun kurtuluşuna sağlayacak büyük taarruz için gerekli maddi olanakları bulunmamanın çaresizliği içindedir.

Mecliste, ordunun büyük taarruza hazırlanamasın gerektirdiği kaynakları bulmakla görevli Milli Savunma komisyonunda katıldığı bir savaş komisyonu kurulmuştu, ne var ki, ordunun günlük ihtiyaçlarının karşılanmasında bile güçlük çekilmesi savaş komisyonunun uzun vadeli çalışmalara girişmesini engelliyordu. Komisyonun başlıca gündemi ordunun günlük iaşesinin nasıl karşılanabileceğiydi.

Batı Cephesinin Mayıs-Haziran aylarında en çok sıkıntısını çektiği malzemelerden de biride portatif çadırdı. Çadırsızlık yüzünden birliklerin bir kısmı köylerden çıkarılamıyor seyyar orduya katılamıyordu. Temmuz ayı içinde bu gereksinmeye önem verilerek yeteri olmamakla beraber birliklere 6636 adet daha portatif çadır gönderildi. Bundan başka 13066 ceket ile 37166 pantolon, 1900 kaput, 79000 don ile 78500 gömlek ikmali yapıldı (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1969: 321).

Temmuz 1922'de tüfek durumu istenilen düzeye ulaşmıştı. Batı Cephesinin tüfek mevcudu 108 630'a yükseldi. Makineli tüfeklerle toplar henüz kadroya göre noksandı. Bir taraftan Doğu ve El cezire Cephesi ile, İstanbul'dan silah teminine devam edilirken diğer taraftan da dış ülkelerden satın alımlara çalışılmaktaydı.

Temmuz 1922'de Fransadan 1500 hafif makineli tüfek alınarak hafif makineli tüfek mevcudu birdenbire 2092'ye yükseltilmiştir. Bu çok önemli bir olaydır. Bu ay içinde 48 ağır makineli tüfek ikmali yapılarak bu silahların mevcudu 870'e yükseltilmiştir. Top durumu ise diğer silahlara paralel bir gelişme sağlamış Temmuz ayı sonlarında top mevcudu 316'yi bulmuştur (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1966: 121).

Almanya'dan Kasım 1921'de satın alınan 26 uçaktan, 22'si, Rusya üzerinden Baltık limanına oradan da trenle Novrosiski limanına getirilmiş. Bu tayyareler Temmuz ayı sonlarına doğru Şahin ve Trabzon vapurlarıyla ambalaj halinde Trabzon ve Samsun limanlarına nakledilmişti. Bunların yedek parçaları da Aydın Reis gambotu ile taşındı. Bu tayyarelerden bir kısmı Samsun'dan cepheye uçarak büyük taarruza yetişmişlerdi. Ayrıca İtalya'dan satın alınan bir adet muharebe tayyaresi 14 Temmuz'da hava birliklerine katılmıştı (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1966: 131).

Genel taarruzda cephe birliklerinin lojistik maddeler ihtiyacını daha kısa zamanda ve daha fazla kapasiteye ulaştırabilmek amacıyla yurt dışına sipariş, verilmiş bulunan bir buçuk tonluk 140 adet Fransız kamyonu 8 Temmuzda cepheye gelmişti. Bunların, Cephe Komutanlığı emrinde toplu bir halde tutularak taarruz sırasında duruma göre, cephe kesimlerinde birlik kaydirmaları (bindirilmiş birlikler halinde) konusunda kullanılması, Cephe Komutanlığı'nca Genelkurmay Başkanlığı'nca teklif edilmiş ve bu teklif kabul edilmişti (T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, 1966: 133).

2. YUNAN (KÜÇÜK ASYA) ORDUSUNUN ANADOLU HAREKÂTI

İngiltere'nin, Yakındoğu petrolerinin ve pazarlarının paylaşılması sırasında bir ajan-devlete, olası bir Türk kıpırdanmasını bastıracak jandarmaya ihtiyacı vardır. İngiltere Başbakanı Lloyd George, Yunanlıları gözüne

kestirir, kanlı ve uzun bir savaşa yol açacak olan düşüncesini açıklar: “Osmanlı İmparatorluğu’nun mirasçısı, Yunanistan’dır.” (Nider, 1928:45)

Daha önce İtalyanlara vaat edilmiş olan İzmir ve çevresi, Lloyd George’un önerisi, Başkan Wilson’un onayı ile avans olarak Yunanlılara verilir. 14 Mayıs akşamı İzmir Metropolit Hrisostomos, Efes kilisesinde Rum-lara müjdeyi yetiştirir: “Kardeşlerim! Mükâfat zamanı gelmiştir.” (Aydemir, 1999: 166)

Panhelenist siyasetin galiplerce donatılmış silahlı birlikleri, 15 Mayıs 1919’da İngiliz donanmasının koruması altında, İzmir’e çıkarlar, kıyıya ve Batı Anadolu’yu işgale başlarlar. Yunan ordusunun gelmesi Ege Rum-larını şımartmıştır. Bin yıllık barışı bozarlar. Egêde acı ve kanlı bir dönem başlar.

Genel Durumu: Birinci Dünya Harbi’nin sonlarına doğru (11 Haziran 1917) savaşa katılmış bulunan Yunan ordusu, harbin sonuna kadar Makedonya cephesinde vazife görmüştü. Bu cephe içinde, İtilaf kaynaklarından geniş ölçüde faydalanan Yunan ordusunun yükü hafif, yıpranma payı oldukça azdı (Yunan Gen. Kur. Baş. Lığı, 1967:345).

Kara Kuvvetleri: Yunan Kara Kuvvetleri Seferi vaziyette hazır bulunan 15 tünden ibaretti. Yunan ordusunun seferi mevcutlu her tümeninde, genel olarak 9000 tüfek, 18 ağır ve 36 hafif makinalı tüfek, 12’si sahra, 12’si dağ topu olmak üzere 24 seri ateşli top, 100 kılıç bulunuyordu. Silahların bu ölçüsüne göre, beher Yunan tümenin sefer kadrosu 12 000 civarında idi (Yunan Gen. Kur. Baş. Lığı, 1967:346).

Deniz Kuvvetleri: Birinci Dünya Harbi’nde az yıpranmış olan Yunan Deniz Kuvvetleri, sularımızda tam bir hâkimiyet kurabilecek nitelikte, gerekli nakliyatı himaye edebilecek ve her türlü harekâtı yapabilecek durumda idi ve şunlardan kurulmuştu:

Muharebe Gemileri (Yunan Gen. Kur. Baş. Lığı, 1967:346-347) : Kılış: 13 000 ton, 17 mil süratle, dört adet 30, 5’lik, 8 adet 20, 3’lük, 8 adet 17, 7, 12 adet 7, 5’lik, top ve 53 cm.lik sualtı torpido kovanı. Lemnos: Aynı evsafıta.

Zırhlı Kruvazör: Averoff : 10 118 ton, 22, 5 mil sürat, dört adet 23, 4’lük, sekiz adet 19’luk. 16 adet 6, 5’lik top ve ayrıca 45 cm.lik üç sualtı torpido kovanı.

Kruvazör: Helle: 2600, 20 mil sürat, iki adet 15’lik, dört adet 10’luk iki adet 7, 5’lik, altı adet 4, 7’lik top 2 adet 45 cm.lik suüstü torpido kovanı, Muhripler: Aetos, Leon, Jerax ve Panther : 980 ton, 32 mil sürat, dört adet 10’luk top. Ayrıca dört adet 53 cm.lik suüstü torpido kovanı,

Keravnos ve Neogenea : 750 top, 30 mil sürat, 2 adet 6’lık top ve 2 adet 45 cm.lik su üstü torpido kovanı. Abpis, Niki, Doxa ve Velos : 350

ton, 30 mil sürat, 2 adet 6'lık top ve 2 adet 45 cm.lik suüstü torpido kovani Thyella, Sfendoni, Lonjhi ve Naphkratoussa muhripleri : 400 ton, 30, 5 mil sürat;2 adet 6, 5'luk, 4 adet 5, 7'lik top, 2 adet 45'lik su üstü torpido kovani (Yunan Gen. Kur. Baş. Lığı, 1967:347).

Torpidobotlar: Aigli, Thetis, Daphne, Arethusia, Aleyon ve Doris : 125 ton, 25 mil sürat; 2 adet 5, 7'lik top ve ayrıca 3 adet 45 cm.lik su üstü torpido kovani. Ayrıca en az iki yardımcı kravazörle müteaddit yardımcı gemi (mayın dökücü, mayın arayıcı, tarayıcı vesaire) (Yunan Gen. Kur. Baş. Lığı, 1967:348).

Hava Kuvvetleri: Yunan Hava Kuvvetleri teşkilatı Yunan Genelkurmay Başkanlığı'nın 14 Ağustos 1917 tarihli emriyle şöyle kurulmuştu. Deniz Bakanlığı emrinde deniz tayyareciliği, Milli Savunma Bakanlığı emrinde kara tayyareciliği vardı. Deniz Tayyareciliği; 18 tayyareden oluşan iki müfreze halinde idi. Kara Tayyareciliği ise; 16 tayyareden mürekkep bir tayyare bölüğü, 12 tayyareden mürekkep bir av önleme bölüğü (defi ve tard), 19 tayyareden mürekkep bir bombardıman birliği. Ayrıca bir fotoğraf tayyaresi ve bir de tayyare birliklerinin emniyet ve hizmet işleri için bir hava bölüğü de teşkilata bağlanmıştı. (Gen. Kur. ATASE Arşivi No. 1/220 Dlp.11, G.2, Kls.996, Dos.24, F.6)

Sakarya Savaşı öncesi, Yunan ordusu Haziran-Temmuz 1921 muharebelerinde büyük zayıflık vermediğinden morali tamdı ve nihai zafer için hücumu hazır ve kararlı idi. Böyle olmakla beraber herkesin isteği harbin bir an önce sona ermesi ve evlerine dönmeleriydi. Yunanistan 1912 den beri harpte olması nedeniyle eski kuralara ait olan ihtiyatlar orduda on seneden fazla bir zamandan beri asker diler (Yunan Gen. Kur. Bşk. lığı, 1967:427). Küçük Asya seferi Komutanlığının en fazla düşündüren konu ikmal merkezleri ile savaşların yer alacağı yerler arasında ki büyük mesafeden dolayı ordunun ikmalinin nasıl yapılabileceğiydi. Konu ile ilgili olarak yapılan toplantıda eldeki taşıt vasıtaları ile Sakarya Nehrinin Doğu kısmına kadar böyle bir ikmalin yapılabileceğine karar verildi. Fakat ordunun Sakarya Nehrinin doğusunda harbe girmesi durumunda ikmal yapmada büyük güçlüklerle karşılaşılacağı tespit edildi. Fakat Komutanlık bütün bu güçlükleri, tamiiri için elindeki bütün imkanları seferber etmiş olduğu ve Eskişehir, den Ankara'ya kadar giden tren hattını kullanmakla bertaraf edeceğini ümit ediyordu (Nider, 1928:90).

3. KARŞI KARŞIYA OLAN KUVVETLERİN MUKAYESESİ

Harp sahasında kullanılan Yunan ordusunun sayısı 120.000 idi. Bunun karşısındaki Türk tümenleri 5000 kişiden ve süvari tümenleri de 1000

kişiden olduğu düşünülürse Türk ordusu 90.000 kişiden oluşurdu. Netice itibarı ile Yunan Ordusu ` Türk Ordusu `ndan 30.000 kişi fazla idi. Fakat bu fazlalık Yunan ve Türk tümenlerinin değişik şekillerde olması nedeniyle önemli değildi. Yunan tümenlerinin ağır kuruluşları daha fazla yardımcı birlikleri ile çok sayıda hayvanı vardı. Türk tümenleri hafif, gerekli kuruluşları ve çok az sayıda hayvan ihtiva ediyorlardı. Bundan dolayı bir Türk tümenin tüm kuvveti muharip kuvvet olarak addedilebilirdi.

Yunanlılar Sakarya nehrinin doğusuna Türklerin 16 tümeni ve 3 alaya yani 164 taburuna karşılık 9 piyade tümeni ile bir alay yani 84 tabur geçirdiler. Ateş organları Yunan piyadesinin elinde şahıslara dağıtılmış 30.000 tüfek (her piyade bölüğümü tahminen 200 tüfek), 2052 makineli tü-fek ve 672 makinalıya karşılık Türklerin 60.000 tüfek, 205 makinalı tü-fek vardı. Böylece Yunan piyadesinin tüfek eksikliğine karşılık otomatik silâh fazlalığı vardı. Türkler süvari kuvvetinde çok üstündüler. İki olaydan ve 750 kılıç, 32 makineli tüfek 12 makinalı ve 4 topa karşılık Türklerin 15 alaydan müteşekkil dört tümen ve bir tugayın 6000 kılıç, 30 makineli tüfeği vardı (Roda, 1950:196).

Yunan topçusunun 296 topuna karşılık Türkleri 167 topu vardı. Fakat bunlar malzeme kalitesinde ve çaplardan mahrumdular. Malzemesi eski idi ve çok az ağır toptan 65 ve 75 mm dağ topu ile 75 mm sahra topu idi. Topların tümü kısa menzilli idi . Buna karşılık çoğunluğu Skoda olan Türk topları çok iyi durumda ve orta ile büyük çap yetmiş top ihtiva ediyordu. Yunan topçusunun en gözde topları Türklerden alınmış olan skora tipi 16 top teşkil ediyordu. Bunlar iki serbest birlikte toplanmışlar (Yunan Gen. Kur. Bşk. lığı, 1967:435).

Küçük Asya Seferi Ordusu 1921 Haziran-Temmuz muharebeleri için ikmalini Uşak ve Dumlupınar dolaylarında toplanmıştı. Bu ikmalin bir kısmını Mudanya ve Bursa'nın kuzey bölgelerine taşıyarak Eskişehir yolu ile Sakarya'ya doğru muhtemel bir taşımaya kolaylık olmak üzere depolayabili- lirdi. Fakat eldeki malzeme ve mühimmat yeterli miktarda olmadığından bunların dağıtılması halinde Kütahya dolaylarında ki muharebede eksikliği hissedilebilirdi. Bundan dolayı nihai olacak Kütahya muharebeleri için gerekli vasıtaları temin etmek gerekiyordu.

Eskişehir ve Seyit Gazinin işgalinde ve ordunun büyük kısmının bu bölgelere yerleştirdikten sonra, malzemenin Eskişehir'e ve Kütahya dolay- larındaki ikmal merkezlerine otomobil ile fevri bir taşıma çabasına girildi. Bu arada başka miktarlar, Dumlupınar ve Uşak`tan tren ile İzmir'e ve ora- dan da deniz yolu ile Mudanya'ya taşındı (Dusmanis, 1928:320-321).

Ankara üzerine hücum kararı alındıktan sonra, ikmal merkezleri ile cephe arasındaki uzun mesafeler göz önünde bulundurulduğunda muharip

kuvvetlerin ikmaline büyük bir itina gösterildi. Bu amaçla Eskişehir Tren İstasyonu genel ikmal merkezi olarak organize edilerek, Dorileu Genel İkmal Merkezi olarak isimlendirildi. Gerekli bütün malzemelerin yerleştirildiği bu merkez genel ambar vazifesi görüyordu. Birinci öncelikle gerekli harp malzemelerinin temini, ikinci öncelikle ikmal için gerekli malzemenin temini ve üçüncü öncelikle sıhhiye malzemesinin teminine öncelik verildi (Roda, 1950:234).

Dumlupınar`da olanlar dışında bütün geri kalan malzeme İzmir Üssünden deniz yolu ile Mudanya`ya oradan da tren ile Bursa`ya gönderiliyordu. Bursa`dan Karaköy`e kadar taşınma otomobille ve oradan da Eskişehir`e kadar tren ile taşınıyordu. İstanbul`dan Ankara`ya ve oradan da Konya`ya giden tren hattının Karaköy ile Eskişehir arasındaki kısmı askeri tren tamir birliği tarafından en erken zamanda onarılmıştı (Roda, 1950:235).

Dorileu Genel İkmal Merkezi Komutanı, büyük gayret göstererek İzmir`den gelen İkmal malzemesini bölgesindeki yerleri kullanarak en iyi şekilde yerleştirdi. Bu merkez sayesinde çok miktarda buğday ve zahire depolamak günde 100.000 somun ekmek çıkarmaya başlandı (Dusmanis, 1928:334).

Devamlı ikmalin sağlanabilmesi için sürücüler ile araba katarları teşkil edilerek bunlar müteharrik ikmal merkezi olarak orduyu bir günlük mesafede takip ediyorlardı. Elde daha fazla taşıt vasıtaları buldurmak gayesi ile ordu yalnız, ekmek, tuz, şeker ve çay taşınmasına izin verdi. Ordu et, buğday ve sebze ihtiyacını bulunduğu bölgelerde ki kaynaklardan temin edecekti. Ordunun emrinde, Ankara harekâtından önce aşağıdaki taşıt araçları mevcuttu (Yunan Gen. Kur. Bşk. lığı, 1967:445):

Tren Hatları: Normal genişlikte tren hatları İzmir-Dumlupınar-Karaköy- Eskişehir oradan da Alpu Köye kadar uzanıyordu. Dar tren hattı da Mudanya- Bursa arasında idi. Alpu Köyünden Ankara`ya kadar olan tren hattının tamirine ordu büyük önem veriyordu. Bu hattın tamiri askerin ilerlemesi ile eldeki çok miktarda ki malzeme ile mümkün olacaktı.

Otomobiller: Ordu sefer için üç tonluk 600 ağır yük kamyonuna, bir tonluk 240 hafif yük kamyonuna sahipti. Bu araçlar her birliğe 60 ila 100 arasında vasıta tahsis etmişlerdi (Yunan Gen. Kur. Bşk. lığı, 1967:455).

Hayvanla çekilen vasıtalar ve hayvanlar: Eldeki bir kağını ikmal kolu üç tümene iki gün yetecek kadar yiyecek maddelerini, iki ayrı ova ikmal kolunun her biri iki tümen için bir günlük yiyecek taşıyabiliyordu. Ayrıca üç deve kolunun her biri bir ordu için iki günlük yiyecek taşıyabiliyordu etmişlerdi (Yunan Gen. Kur. Bşk. lığı, 1967:457).

Harekât arifesinde Dorileu hattı genel ikmal merkezinin Alpu köy-

de kurduğu kenar ikmal merkezi, hareketin ilk günlerinde A ve C ordularının ikmalini sağlayacaktı. B Ordusu ikmalini Seyit Gazi istasyonundan yapacaktı (Dusmanis, 1928:336).

Taşıt organizesi, ordunun ön gördüğü 2500 ile 3000 zayıat yaralıyı taşıma ihtimallerini de göz önünde bulundurarak hesaplandı. Bu sayının nekahatı için gerekli ihtiyaçlara cevap vermek için Ordunun sıhhiye birliği idaresi Eskişehir`de 2000 yataklı Dorileu genel nekahet merkezini, 400 yataklı Seyit Gazi nekahet merkezlerini teçhiz etti. Alpu Köyde de bir ileriye ikmal taşıt merkezi kurdu. Bu merkez zaman zaman en uç tren istasyonuna taşınacaktı. İstasyona kadar taşıt işide hastane arabaları ile yapılacaktı. Oradan da Eskişehir tren hattının en uç istasyonuna taşınacaktı. Dorileu nekahet merkezinin boşaltılması Bursa nekahet merkezine oradan da Yunanistan`daki hastanelere gönderilecekti (Dusmanis, 1928:336-337).

4. 26 AĞUSTOS 1922 ÖNCESİ KUVVETLERİN HAZIRLIĞI

İki ordu da yorulmuştu. Bu yıl içinde, dile kolay, dört kez savaşmışlardı. Savaşa ara verdiler. Yunan ordusu bıraktığı mevzilere yerleşmeye koyulmuştu.

Türk ordusunun yerleşmesi çok zor oldu. Yeni mevziler hazırlanacaktı. Derinliğine üç hat halinde mevzilenmek, yol açmak, topları ve makineli tüfekleri yerleştirmek, gözetleme yerlerini, cephanelikleri hazırlamak, haberleşme, ulaşım ve ikmal sistemini kurmak, gerekli barınakları yaparak askeri kıştan korumak gerekiyordu. Bir çarık ancak bir ay dayanmaktaydı. Allahtan askerlik şubeleri ile depolarda, milli vergi emirleri gereği toplanmış hayli çamaşır, çorap ve çarık vardı. Birliklere dağıtılmaya başlandı (Özakman, 2006:506).

Savunmaya geçmiş olan Yunan ordusu, Kuzeyden güneye kadar bütün cepheyi, özellikle de Afyon ve çevresini çok sıkı şekilde berkitmekteydi. Afyon'un güneyinde, doğudan batıya doğru, aşılması zor, uçurum ve yarılarla dolu tepeler zinciri vardı. Esirler ve halk çalıştırılarak bu tepelerde ve gerilerinde savunma mevzileri hazırlanmasına başlanmıştı. Birinci hattın önüne kat kat tel örgü çekiliyor, duyarlı yerlere ayrıca mayın döşeniyordu. Kritik yerlerde tel örgülerin derinliği 20 metreyi bulmaktaydı. Sığınakların üstü, Afyon-Çay arasındaki demiryolundan sökülen raylarla örtülüyor, gereken her noktada çok güçlü direnek merkezleri kuruluyor, ilk hattın arkasında ikinci bir hat daha hazırlanıyordu.

Buranın berkitilmesinde İngiliz istihkâmcılarının danışmanlık yaptıkları, "Türklerin burayı bir yılda yıkamayacaklarını iddia ettikleri" söyleniyordu. Bu hattın sarsılmazlığına o kadar güveniliyordu ki Afyon, Yunan

ordusunun ikmal merkezi yapılmış, hastaneler, kolordunun bütün ulaşım araçları, subay ailelerinin çoğu, bazı askeri okullar Afyon'da toplanmıştı. Bu gereksiz güvenin cezasını çok ağır ödeyeceklerdi (Özakman, 2006: 510)

a. Türk Ordusu

Ekim 1921'den bu yana geçen hazırlık döneminde, gerek iç, gerekse dış kaynaklardan imkanlar oranında yapılabilen ikmallerle Türk Batı Cephesi kuvvetlerinin, 26 Ağustos 1922' öncesi insan, silah, cephane sayısı bakımından ulaştığı seviye şöyleydi (Yunan Gen. Kur. Bşk. lığı, 1967:554):

İnsan	189.480 (Menzil hariç) 906.836 (Menzil dahil)
Piyade Tüfeği	91.577 (Menzil Hariç) 95.313 (Menzil dahil)
Hafif Makineli Tüfek	2092
Ağır Makineli Tüfek	870
Top	314
Piyade Cephane	22.239.396
Topçu Cephane	53.516
Piyade Tümen Sayısı	18
Süvari Tümen Sayısı	5
Piyade Tümeni Mevcutları	7000-7500 (Mürettep Süvari Tümeni)
Süvari Tümeni Mevcutları	2700-3300 (Mürettep Süvari Tümeni)

b. Yunan Ordusunda (Yunan Gen. Kur. Bşk. lığı, 1967:555):

Batı Cephesi Komutanlığının 26 Temmuz 1922 istihbaratın göre :

İnsan	189.900
Piyade Tüfeği	74.520
Hafif Makineli Tüfek	3152
Ağır Makineli Tüfek	1020

Sahra Topu	140
Dağ Topu	164
Ağır Top	48
Piyade Tümen Sayısı	12
Süvari Tugayı	1 (Yunan kaynaklarına göre tümendir.)
Bağımsız Alay	9
Piyade Tümeni Mevcutları	12000-12500

Yukarıdaki tablolarda, kısaca ifadesini bulan iki taraf kuvvetlerinin Ağustos 1922 içindeki mevcutlar bakımından yapılacak bir karşılaştırmada genci olarak su sonuca varılmaktadır. Yalnız insan ve piyade tüfeği sayılarında Türk ordusu lehinde çok küçük bir fark göze çarpmasına karşılık, hafif ve ağır makineli tüfek ve top sayılarında Yunan ordusu lehinde küçümsenemeyecek farklar vardı. Yunan ordusu, hafif makineli tüfek sayısında 1060, ağır makineli tüfek sayısında 150 ve top sayısında da 38 farkla Türk ordusundan üstün durumdaydı. Buna en az birkaç misli tahmin edilen cep hane üstünlüğü ile 9-10 aydan beri Eskişehir - Afyon savunma hattında yapmakta oldukları tahkimatı da eklersek, bilinen muharebe kurallarına göre, normal olarak Türk taarruz ordusunda olması gereken silah ve dolayısıyla ateş üstünlüğü, savunma durumunda ki Yunan ordusunda bulunuyordu.

Türk ordusunun ustun tarafı ise, her türlü hesap ve tahminlerin dışında mütalaa edilmesi gereken moral gücüne, azim ve iradesine dayanıyordu.

Türk askerinin tarihe mal olan, bu ezeli ve ebedi hasleti, Sakarya Meydan Muharebesi'nde olduğu gibi, yakında (26 Ağustos 1922) başlayacak olan Büyük Taarruzda kazanacağı ikinci zaferle de Yunanlılara bir kez daha hatırlatılacaktı.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İstiklal Harbi, Yunanlıların İzmir'e çıkması ile 15 Mayıs 1919 da başlamıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla da hem siyasal hem de askeri yönden organize edilmeye başlanmıştı. Bu günlerde, halk yorgun ve perişan, özellikle fakir ve moral bakımından bir çöküntü içinde bulunuyordu. Devletin bütün silahlarına el konmuş ve silahlı kuvvetler zayıf bir hale sokulmuş ve Birinci Dünya Harbinin yenilgisi bir kabus gibi yurdun üzerine çökmüştü. Nihayet çok kısa bir süre sonra Ege

Bölgesinde bir Milli Mücadele başlamıştı.

Sivas Kongresinden sonra Mustafa Kemal Paşa, siyasi, idari ve askerî sahalarda ağırlığını ortaya koymaya ve gereken tedbir ve tertipleri almaya başlamıştı. Heyeti Temsiliye, birisi iç birisi dış olmak üzere iki düşman karşısında bulunmakta idi. Düşmanla çarpışan kuvvetler Batı Anadolu'da (Batı Cephesi), Doğu Anadolu'da (Doğu Cephesi), Fırat doğusunda Diyarbakır bölgesinde (Elcezire Cephesi), Adana Bölgesinde (Adana Cephesi) bulunmakta idi. Ayrıca iç ayaklanmalarla da uğraşmak gerekiyordu. Bu durumda idari ve lojistik destek kaynakları şöyle idi;

Doğu Cephesinde henüz Ermenilerle savaş başladığından, diğer cephelere yardım edecek durumda değildi.

İstanbul bölgesindeki silah, cephane ve gereçlerin kaçırılmasına başlanmış, ancak en büyük ve en önemli kaynak olmasına rağmen, düşman kontrolünde bulunan bu bölgede sınırlı bir şekilde faydalanılma çarelerine başvurulmuştur. Buradan kişilerin ve gurupların yardımıyla mavnalar, motor, küçük ve büyük gemilerle Anadolu'ya silah, cephane ve harp gereçleri kaçırılması faaliyetleri devam ettirilmişse de, bunların gereken yerlere ulaştırılması, kara yollarının bozuk oluşu ve araç yetersizliği nedeniyle gecikmekteydi.

Ayrıca, Orta ve Batı Anadolu kaynaklarına da el atılmıştı. Batı Anadolu Kuvvay-ı Milliyesinin lojistik desteği öncesi Orta ve Batı Anadolu'da ki kaynaklardan sağlanmakta idi. Sivas Kongresinden sonra kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Cemiyetleri tarafından halktan para bağışları sağlanmış, ayrıca, personel ikmali ve diğer ihtiyaçların tamamlanmasına çalışılmıştır.

Hükümet kurulduktan sonra çok önemli sorunlar karşısında bulunulmakta idi. İç ve dış siyasal tutumun nasıl idare edileceği, düzenli bir ordunun meydana getirilmesi, mali durumu zayıf ve karışık olan Milli Hükümete yeni bir bütçe yapılması, ekonomik durumun mümkün olduğu kadar genişletilmesi ve özellikle Ordunun teşkilatlanması ve idari desteğinin nasıl sağlanacağına saptanması gibi çok önemli konular çözüm beklemekte idi. Düzenli Yunan Ordusunun 22 Haziran 1920'de başlayan taarruzundan sonra Bursa doğusu-Uşak Doğusu-Sarayköy çizgisine ilerlemesi, yurdun en zengin bir bölümünün elden çıkmasına, işgale uğrayan verimli topraklarla beraber, düşmana terk edilen büyük insan gücü ve savaş gereçleri genel olarak ekonomik durumun sarsılmasına, idari ve lojistik desteğin zayıflanmasına sebep olmuştur. Bu durum, büyük bir tehlike meydana getirdiğinden, kuvvetli ve düzenli orduya şiddetle ihtiyaç duyulmuş idi. Teşkilat ve idari destek bakımından kaynaklar şöyleydi:

- Anadolu İçindeki depolarda kalmış olan silah, cephane ve harp

gereçleri.

- İşgal altındaki İstanbul dolaylarından kaçırılacak olan silah, cephane ve harp gereçleri.

- Heyeti Temsiliye devrinde başlamış olan ve Elcezire Cephesinden gönderilen silah, cephane ve harp gereçleri.

- Ermenilere karşı yapılan harekâtın başarıyla sonuçlanması halinde bu cephede yapılacak yardımlar.

- Fransız ve İtalyanlarla anlaşılardan sonra onlardan satın alınacak silah, cephane ve harp gereçleri.

- Sovyet Rusya`dan alınacak, para, silah, cephane ve harp gereçleri.

Ancak, yukarıda açıklanan kaynaklardan ve çoğunlukla deniz yoluyla gelen bu mallar, karayollarının bozukluğu, taşıt araçlarının noksanlığı, demir yolu ve motorlu araçların yokluğu nedeniyle genel olarak canlı ve ilkel ulaştırma araçları ile taşıma zorunluluğundan dolayı, zamanında yerine tam olarak yetiştirilmemektedir.

Batı Cephesinin lojistik desteği Orta Anadolu, Elcezire Cephesi ve kısmen Anadolu yardımları ile sağlanmaya çalışılmış, Adana bölgesinin batısı 12. Kolordu tarafından, doğusu 13. Kolordu tarafından desteklenmişti. Fırat doğusu bölgesinde cereyan eden Urfa muharebelerinin lojistik desteği de Elcezire Cephesi tarafından yapılmıştı.

Doğu Cephesinde zafer kazanılınca burada bir ferahlık ve Batı cephesine yardım olanağına kavuşulmuştu. Güney cephesinde Fransız ve Ermenilerle zaman zaman muharebeler cereyan etmekte ise de, asıl büyük tehlike Batı Cephesinde olduğundan, bu bölgeye çok önem verilmekte idi. Batı Cephesinde kısmen teşkilat yapmak ve teşkilatı genişletmek, bir dereceye kadar başarılıysa da, yine de düşmana oranla birçok bakımdan yeterli olmamıştı. Ne kadrolar tamamlanabilmiş, ne de sağlam bir idari destek sağlanabilmişti. Bununla beraber, düzenli bir ordu teşkiline çalışılıyordu. Zayıf olmasına rağmen Türk Kuvvetleri gerek Birinci İnönü gerekse İkinci İnönü`de zafer kazanılmıştı.

Heyeti Temsiliye döneminde başlayan, Elcezire`den yapılan lojistik destek ve İstanbul`dan silah, cephane ve harp gereçleri ile Anadolu ortasından sağlanan lojistik maddeler Batı Cephesinin ihtiyaçlarına sarf edilmekte idi.

Öte yandan Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğünün sağladığı ulaştırma hizmetleri, özellikle Batı Cephesi için büyük destek oluyordu. Daha önce Eylül ve Ekim 1920 ayları içinde Doğu cephesinde çok değerli bir zafer kazanılarak, gerek Doğu Cephesinden ve gerek ele geçirilen ganimetlerden faydalanma yönüne gidilmişti. Kaynakların genişlemesi sayesinde

de tedarik kısmen kolaylaşmış ve daha iler götürülmüştür.

Türk Ordusu, ilk kez büyük bir kuvvetle girdiği Kütahya, Eskişehir Muharebelerini kaybetmiş, önemli yerlerle büyük bir arazi kesimi düşmana terkedilerek, Orta Sakarya gerisine çekilmek zorunda kalmıştı. Bu muharebeler sırasında Milli Savunma Bakanlığının toplayabildiği ikmal maddeleri Batı Cephesine gönderilmiş, ayrıca, İstanbul`dan kaçırılan silah ve gereçler, Anadolu`nun çeşitli yerlerinden tedarik edilenler Batı Cephesine gönderilmişti. Bundan ayrı olarak, Elcezire Cephesinden sağlananlar, hem batı cephesine ve hem de Antep Bölgesinde ki 2. Kol. Gönderilmekteydi.

Büyük arazi ve insan gücü kaybına, silah, cephane ve harp gereçlerinin elden çıkmasına sebep olan bu muharebeler, Türk Ordusunun gerek harekât ve gerekse idari faaliyetleri bakımından zararı olmuştu.

25 Temmuz 1921 gününde Sakarya`nın doğusuna büyük kuvvetlerle çekilmiş bulunan Türk Ordusu burada noksanlarını tamamlamaya başlamıştı. Çekilme sırasında personel, silah, cephane ve harp gereçleri bakımından hayli zayıflamıştı.

Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisinin bütün yetkilerine sahip olarak, 5 Ağustos 1921`de Başkomutan olunca, ilk olarak İdari faaliyetler konularını ele aldı. İlk iş olarak Teklifi Milliye (Ulusal Yükümlülük) emirlerini yayınlayarak, milleti ve orduyu harekete geçirmişti. Artık ulus topyekûn bir harp havasına girmiş bulunuyordu.

Bu arada Elcezire Cephesi, İç Anadolu, Doğu Cephesi ve İstanbul`dan kaçırılan silah, cephane ve gereçler, önce Milli Savunma depolarına toplanıyor ve buradan Batı Cephesine gönderiliyordu. Ayrıca, Sovyet Rusya`dan sağlanan silah, cephane ve gereçlerin gelenleri de Batı Cephesine gönderilmekteydi.

Orduya büyük bir harekât alanı verilerek, kaynaklar kesimi geniş tutulmuştu. Bu kaynaklar, oldukça güvenilir bir durumdaydı. Ordu harekât alanında kendi menzil teşkilatı ile ve bu harekât alanı gerisinde Milli Savunma Bakanlığına bağlı menzil teşkilatı faaliyet gösteriyordu.

Sakarya Meydan Muharebesinde yine üstünlük Yunan Ordusunda idi. Fakat Türk ordusunda buluna uzun menzilli Skoda toplar ve süvari tugayları ile büyük bir sevk ve idare hüneri hat savunmasıyla değil birbirinin gerisinde kurulan mevzilerle Yunan Ordusunu yenmiş ve geri çekilmeye mecbur bırakmıştı. Her ne kadar 1921 yılının Eylül ve Ekim aylarının ilk günlerinde Yunan kuvvetleri takip edilmişse de, Batı Cephesine bir meydan muharebesi daha kazandırmak için gerekli personel, silah, cephane ve harp gereçleri yetersiz görülmüş ve bunların ikmali için uzun bir zaman beklemek gerekmişti.

Büyük Taarruz hazırlık dönemi dokuz aydan fazla bir zaman sür-

müş, bu dönemde personel ikmalî devam etmiş ve ordu mevcudu yüksek düzeye çıkarılmıştı. Diğer lojistik ihtiyaçlar Aralıksız şekilde tamamlanmaya çalışılmıştı. Batı Cephesi harekât alanı geri hududu saptanmış, orduya ait harekât alanı içinde buluna bütün lojistik tesisler ikmal edilmiş ve gereken takviye işleri de yapılmıştı.

Elcezire Cephesinin gönderdiği silah, cephane ve harp gereçleri Batı Cephesine yetiştirilmeye çalışılmış, Doğu cephesinin gönderdiği silah, cephane ve harp gereçleri ve İstanbul'dan kaçırılanlar, Rus yardımları, Fransa ve Almanya'dan sipariş edilen savaş gereçleri, lojistik desteğin ana unsurlarını teşkil etmişti.

Ülke içinde de bir kısım stoklar sağlanmış ve artık siyasi, askeri hazırlıkların bittiğine karar verilerek, 26 Ağustos 1922 Büyük Taarruz başlamış ve çok büyük bir hızla devam ederek 18 Eylül 1922 de Yunan Ordusu Batı Anadolu topraklarından atılmıştı.

Diğer taraftan; Çanakkale'de Türk Ordularına mağlup olan ve bunu içine sindiremeyen İngiltere, Mondros Mütarekesinin 7. maddesini kullanarak Yunanlıları, önce İzmir ve havalisine sonrada Anadolu'nun iç kısımlarına yerleştirerek, ezelden beri doğu politikalarının karşısında bir engel gibi gördüğü "Şark Meselesini" ebediyen tarihe gömmek niyetinde idi. Ateşli bir İngiliz hayranı olan Yunanistan Başbakanı Venizelos, İngiltere'nin bu niyetinde kullanılabilecek en iyi maşaydı. Özellikle, Anadolu'da yaşayan Rum ahalinin mevcutlarını abartarak, onları Türklerin elinden kurtarma gibi misyonla ortaya çıkararak, ülkesinde kaybetmiş olduğu imajını tekrar kazanmayı amaçlıyordu.

Birinci Dünya Savaşı, mağlup devletleri olduğu kadar galip devletlerinde her bakımdan sarımsı. Yunanistan halkı da 1912 den beri yapılan savaşlarla yıpranmış, elindeki silah, teçhizat ve askeri malzeme zamanın koşullarına göre iyice yıpranmış, askeri araçların büyük bir çoğunluğu bakımsızlıktan yürüyemez hale gelmişti.

Başlangıçta Yunan İnci Tümeni 15 Mayıs 1919'da İzmir Limanına çıktıklarında bu bölgeyi ve bu bölgede yaşayan Rum ahalinin güvenliğini sağlayacaklardı. Eldeki kuvvet (1 Tümen) karşılaştıkları direniş ve Kuvvay-ı Milliye hareketi karşısında yetersiz kaldığı düşünülerek zamanla ek kuvvetlerle takviye etmeye devam etmişidir.

Anadolu'nun verimli ovaları, Yunan Milliyetçilerinin Batı Anadolu'yu yüzlerce yıldan beri kendi toprakları görmesi (Türkler tarafından işgal edildiğini düşünmesi) ve ayrıca İngiltere'nin Şark Meselesini kökten bitirmek için zayıf bir Türk Devleti oluşturmak istemesi, Anadolu'da ki Yunan yığınaklanmasını her geçen gün artırmaktaydı. Amaç edilen topraklar genişledikçe, güç ihtiyacı doğmaktaydı.

Gücü karşılamak için Yunanistan Ana Karadan birlikler kaydırılmaktaydı. Her getirilen birlik ikmal, iaşe ve ulaşım sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktaydı. İkmal mesafesi artıkça birlikler Anadolu köy ve kasabalarından ikmal yapmaya çalışılmaktaydı. Ancak zaten yıllarca süren savaşlarla hem işgücünü hem de ekonomisini yitiren fakir halk, Yunan İşgalinden önce çete ve Kuva-yı Milliye birliklerini, Yunan işgalinden sonra ise Yunan birliklerini, kendi karınlarını bile zor doyururken, desteklemeleri neredeyse imkânsızdı. Aradığını bulamayan işgal askerleri, çeteler halka her yönden eziyet etmekten, çocuklarını, gençlerini ve hayvanlarını alıp zorla çalıştırmaktan hiç çekinmemişlerdi.

Yunan Askerlerinin İzmir`e çıkışını bayram coşkusuyla karşılayan Rum Ahali bile zamanla bu orduya nefret beslemeye başlayacaktı. Zira işgal ordusunun çapı büyüdükçe onları desteklemek zorlaşmaktaydı. Rüzgâr ekenler fırtına biçmeye başlamışlardı.

Yunan işgal çapı büyüdükçe, 19 Mayıs`ta başlayan Kurtuluş hareketinde büyümeye başlamıştı. Yunan işgalinde halka yapmış olduğu mezalime duyulan nefret Anadolu Hareketini gittikçe güçlendirmeye başlatmıştı. İşgalin Başlamasıyla, Anadolu`nun çeşitli yerlerinde bulunan (özellikle Batı Anadolu`da bulunan) birlikler öncelikle depolarında bulunan ve teslim etmesi gereken silah, mühimmat ve teçhizatın bir kısmını Kuvvay-ı Milliye Teşkillerine kaydırmışlardır. Bağımsız olarak kurulan Kuvvay-ı Milliye teşkillerini kontrol altına alarak halktan zorla topladıkları para, mal ve malzemeyi kesip, idari ve lojistik yönünden bir esasa bağlamışlardır.

İstiklal Savaşı, muharebe sahalarında kazanılan zaferlerin arkasında lojistik planlama ve teşkilatlanmanın çok büyük bir katkısı olduğu aşikârdır.

-Yakın zamana kadar Ordumuzda da kullanılan Menzil teşkilatlarının kurulması,

-İstanbul ve havalisindeki depolardan planlı ve özverili bir şekilde kaçırılan silah ve cephane,

-Kurtuluşa inan birlik komutanlarının işgal kuvvetlerine teslim etmeyerek Anadolu`ya geçirdikleri askeri silah araç ve gereç,

-İkili görüşmelerle elde edilen başarı sonucu yapılan dış yardımlar,

-Halkın varını yoğunu koyduğu Ulusal Yükümlülük emirleri ile toplanan malzeme ve yardım ve bütün bunları çok başarılı bir organizasyonla sevk ve idare edilmesi lojistik başarıyı dolayısıyla nihai zaferi getirmiştir.

26 Ağustos 1922`ye gelindiğinde, gittikçe büyüyen ama büyüdükçe hantallaşan, ikmalini yapamayan, araçlarını yürütemeyen, toplarını atışleyemeyen sonuçta askerini doyuramayan moral olarak yıkılmış bir Yunan

Ordusu karşısına; kurtuluş mücadelesine başladığı günden itibaren her adımı planlayan, sadece muharebe teşkillerini değil tüm idari ve lojistik teşkilatını en iyi şekilde kuran, nihai amacının “ ya istiklal, ya ölüm” olan bir Türk ordusu çıkmıştır. Zafer kaçınılmazdı.

Lojistik Faktörler (İkmal, Ulaştırma, sıhhi tahliye ve tedavi, bakım ve onarım), bir harbin kazanılmasını tayin eden en önemli güç çarpanıdır. Bu çarpanın değerinin büyüklüğü, iyi sevk ve idare edilmiş bir ordunun başarısıyla doğru orantılı olarak gelişir.

Başlangıçta İngiltere desteği ile Anadolu macerasına çıkan Yunan Ordusu, sevk ve idarede ki eksikleri ile birlikte lojistik ve ikmal konularında yetersizliği, başarısızlığı ve yenilgisini hızlandıran nedenlerden olmuştur.

Türk Ordusu ise, İstiklal Savaşı`nda stratejik ve taktik bakımdan olduğu kadar, lojistik bakımdan da her çareyi başvurularak “Son Zafer” kazanmış, ulusun tam bağımsızlığını elde etmiştir.

KAYNAKÇA:

- ARTUÇ, İ. (2001), *Yeniden Doğu Türk Kurtuluş Savaşı, Birinci Cilt, Kastaş Yayınevi, İstanbul*,
- ATATÜRK, K. (1970), *NUTUK, Cilt; I, II, III, Milli Eğitim Basımevi, Ankara*,
- ATAY, F. R. (1958), *Çankaya III, Cumhuriyet Gazetesi Armağanı, İstanbul*,
- AYDEMİR, Ş. S., (1999), *Tek Adam, II. Cilt., Remzi Kitapevi*,
- DUSMANIS, V. (1928), *Küçük Asya Harekatının İyüzü, (Basılmamış müsvedde eser), (Çev.: Teğmen Hristo Etorun), Pirsos Yayınları, Atina, s.*
- MÜDERİSOĞLU, A. (1981), *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, Yapı Kredi Bankası Yayınları, Ankara*,
- NİDER, K. (1928), *Küçük Asya Harekatı I. Devre, (Basılmamış müsvedde eser), (Çev.: Piyade Asteğmen Lefter Ksontoplos), Yunan Büyük Askeri Bahri Ansiklopedisi, Atina*,
- ÖZAKMAN, T. (2006), *Şu Çılgın Türkler, 35. Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara*
- ÖZDEMİR, H. (2001), *Tekâlifi Milliye, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, İstanbul*,
- RODA, L.R. (1950), *Yunanistan Küçük Asya`da, (Basılmamış müsvedde eser), (Çev.: Piyade Asteğmen Yorgo KUNDAKÇIOĞLU), Atina*,
- T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, (1975), *Türk İstiklal Harbi 7. Kısım İdari Faaliyetler (15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923), Cilt; II, Gen. Kur. Basımevi, Ankara*,
- T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, (1967), *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi 3. Kısım 1. Kitap, Cilt; II, Gen. Kur. Basımevi, Ankara*,
- T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, (1969), *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi 6. Kısım 3. Kitap Büyük Taarruzda Takip Harekatı, Cilt; II, Gen. Kur. Basımevi, Ankara*,
- T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, (1969), *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi 6. Kısım 4.Kitap, İstiklal Harbinin Son Safhası, Cilt; II, Gen. Kur. Basımevi, Ankara*,
- T.C. Gen. Kur. ATESE Bşk. lığı, (1966), *Türk İstiklal Harbi Güney Cephesi, C.IV, Ankara, Gen. Kur. Basımevi*,
- YUNAN GENELKURMAY BASKANLIĞI BEYNELMİNEL ASKERİTARİH, (1967), *1919-1922 Küçük Asya Seferinin Özetlenmiş Tarihi, (Basılmamış müsvedde eser), Askeri Tarih İdaresi Yayını, Atina*,
- YUNAN GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, (1957), *Yunan Ordusu İzmir`de, (Basılmamış müsvedde eser), (Çev.: Kontantinos Ioannis Emirce) Askeri Tarih İdaresi Yayını, Atina*,
- YUNAN Gen. Kur. Bşk. lığı, (1967), *1919-1922 Küçük Asya Seferinin Özetlenmiş Tarihi, Askeri Tarih İdaresi Yayını, Atina*,